

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks/september 2011
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecstraat 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 25

September 2011

De plantentuin van Kisantu vandaag

Lidmaatschapsbijdragen

De lijst van de laatst ontvangen lidmaatschapsbijdragen staat op blz. 15. Hartelijk dank !
Voor wie dit jaar nog geen bijdrage zou hebben overgemaakt wordt het nu stilaan wel tijd !
Hartelijk dank bij voorbaat !

In dit nummer :

Donker en licht	blz. 3
'Getuigen vertellen', een naslagboek	blz. 4
Perfect geïntegreerd...	blz. 5
"Congo Kitabu" <i>Nakaarten over de figuur van Jean-Pierre Hallet, de grote Pygmeeënvriend</i>	blz. 7
Op de boekentafel <i>"De rode aarde die blijvend aan je hart kleeft" door Roland Duyck</i>	blz. 9
De renovatie van het Afrikamuseum	blz. 11
Dokter Denis Mukwege <i>Laureaat van de internationale prijs Koning Boudewijn</i>	blz. 12
Onze neushoorns belaagd	blz. 13
Scènes uit het dagelijkse leven <i>Herinneringen van René Puttemans</i>	blz. 14
Lidmaatschapsbijdragen 2011 <i>Aanvullende lijst van betalende leden</i>	blz. 15
In memoriam <i>Mevrouw Patsy Claes</i>	blz. 16

Donker en licht...

“L’Afrique noire est mal partie...” Reeds in de jaren ‘60 had de Franse voorloper van de ecologische beweging, René Dumont, opgemerkt dat het met de recent onafhankelijk geworden landen in zwart Afrika niet de goede richting uitging. Hij had toen nog geen weet van het onheil dat een lange reeks Afrikaanse heersers tijdens de daaropvolgende decennia zouden aanrichten. Het charisma en de staatsmanszin van een Nelson Mandela is helaas een zeldzame uitzondering gebleven.

Het is hier niet de plaats om de lijst van al de miskleunen van die machtsdronken despoten op een rijtje te zetten. Nog minder is het de taak van onze vereniging om een afweging te maken tussen de voor- en nadelen van de toenmalige Europese dominantie in vergelijking met de jammerlijke gang van zaken na de onafhankelijkheid.

Toch kunnen we er niet onderuit dat de ontmoeting tussen de Bantoecultuur en de Westerse inbreng, die fameuze “acculturatie”, moeizaam verlopen is en veel teleurstellingen heeft opgeleverd. Dit in scherp contrast met de prestaties van de Aziaten, die razendsnel de vruchten hebben weten te plukken van de levensfilosofie, de kennis en de kunde van de westerlingen, bij zover dat zij nu reeds hun vroegere kolonisatoren naar de kroon steken. Vertwijfeld blijft ieder zinnig mens zich afvragen hoe het mogelijk is dat het potentieel rijkste continent op onze aardbol zo jammerlijk achterop blijft hinken en de speelbal blijft van allerlei negatieve krachten.

Het is altijd onze overtuiging geweest dat wij niet het recht hebben te wanhopen, zeker wij niet, die destijds met hart en ziel hebben gewroet om de grondvesten te leggen van een welvarend Congo, waarvan wij hoopten dat het spoedig zou beschikken over een volwaardige politieke, economische, medische en educatieve infrastructuur.

Meer en meer rijst het gevoel – en daarvan had men al veel eerder bewust moeten zijn – dat binnen de Afrikaanse gemeenschap zelf de wortels en de krachten moeten worden gevonden die nodig zijn voor haar opstanding.

De levensmoed van de Congolese vrouwen die zich met een verbluffende vitaliteit door de moeilijkheden van het dagelijkse leven heen weten te slaan en het leven blijven doorgeven is in dat opzicht een bron van hoop en bewondering. Het is wraakroepend dat precies die

vrouwen de eerste en de voornaamste slachtoffers moeten zijn van het geweld dat vooral oostelijk Congo blijft teisteren.

Wij zijn dan ook met zijn allen samen diep verheugd over het huldebetoon dat ten deel valt aan de Congolese dokter Denis Mukwege die zich rusteloos blijft inzetten ten bate van de vrouwen in de Kivu-streek. Op blz. 12 gaan wij nader in op de ontzaglijke verdiensten van deze voorbeeldige strijder voor het welzijn van de vrouwen die het slachtoffer werden van geweld in oostelijk Congo.

Guido Bosteels, voorzitter

‘Getuigen vertellen’, een naslagboek

Na 7 jaren noeste arbeid door een ploeg bestuursleden en vrijwilligers heeft onze vereniging al haar interviews en haar database met transcriptie en analyse geschonken aan het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en aan Kadoc van KU Leuven. We wilden echter meer bekendheid verlenen aan ons werk dat zoveel tijd en inspanning heeft gevergd, maar onze pogingen om dezelfde schenking te doen aan de universiteiten van Antwerpen, Gent en Brussel zijn voorlopig nog zonder gevolg gebleven. Een vrijwilliger neemt wel nog contact met enkele hogescholen.

We beslisten om een samenvatting van onze interviews te maken en er een exemplaar van te schenken aan onze getuigen en de leden van onze vereniging, als dank voor hun waardevolle medewerking. We aarzelden tussen een naslagwerk en een bloemlezing en kozen voor beide. Eerlang zullen nog een of meer werken verschijnen die gebaseerd zijn op de transcriptie en intussen heeft ons naslagboek al het licht gezien.

De samenvatting van 2.000 pagina's transcriptie verliep vlotter dan gevreesd omdat de computer ons voor elk van de 178 thema's de sequenties leverde. Een ploeg oud-kolonialen en professionele medewerkers selecteerde voor elk thema één vierde van de sequenties, wat ons een naslagboek gaf van ca. 500 blz. Voor de meeste thema's was de selectie geen probleem omdat de getuigen elkaar vaak herhaalden, waardoor de beste vertellers dus de meeste kansen kregen.

Het resultaat gaf een zeer goed beeld van het mondeling relaas van 266 oud-kolonialen, die beroepsmatig of in familiale of religieuze context in Afrika hebben geleefd en gewerkt als gewestbeambte, missionaris, agronoom, medicus, militair, zelfstandige, enz. Ons naslagboek kan beschouwd worden als een document over de Belgische aanwezigheid in Afrika. Het is geïllustreerd met foto's en beelden uit het dagelijks leven aldaar in die tijd. Het bevat een lijst der thema's met bladwijzer, een lijst der getuigen met hun functie, standplaats en jaren aanwezigheid in Afrika, een trefwoordenlijst, een kaart en een woordverklaring.

Er werden tot nog toe 300 exemplaren van gedrukt. De eerste 40 werden geschonken aan de oprichters van onze vereniging, de bestuursleden en vrijwilligers, de Koninklijke Bibliotheek en aan een professor van elk der drie hierboven genoemde universiteiten. Een paar bestuurders betaalden de drukkosten van 30 exemplaren om die te schenken aan hun kinderen en vrienden. 70 exemplaren worden of werden reeds geschonken aan de oude en nieuwe leden die er een hebben aangevraagd of dat nog

zullen doen. De kinderen van wijlen assistent-gewestbeheerder Vic De Bode, medeoprichter van de vereniging, betaalden - om de nagedachtenis van hun vader te eren - de drukkosten van de 160 resterende exemplaren die geschonken werden aan de getuigen die daarom vroegen, wat bijna 90 % hebben gedaan. Doordat ons naslagboek uitgegeven is in eigen beheer leent het zich niet best om te worden verkocht in de boekhandels, maar wie een exemplaar wil kan dit aanvragen.

Lucien Hoérée, bestuurder archivaris,
en projectleider van het naslagboek

Perfect geïntegreerd...

Als een vis in het water...

Het was in het jaar 1961 dat we voor het eerst over hem hoorden spreken, maar ik moet er bij zeggen dat ik hem ook nooit ontmoet heb.

Het moet een vrij jonge man geweest zijn, een goede 30 jaar wellicht, waarschijnlijk van Belgische nationaliteit, zijn familienaam had trouwens een Vlaamse klank.

Hij had zich in de brousse gevestigd, in een dorp op 60-70 km. van Yahuma, op de weg naar Opala. Daar had hij zijn hut gebouwd, die goed onderhouden was, met een nette omheining. Zijn *lupango* werd elke dag geveegd en er stonden enkele koffie- en bananenstruiken en wat groenten.

Hij deed verder niet aan landbouw en hij dreef ook geen handel, hij was daar alleen maar en leefde midden de dorpingen, door de Ngandu-stam aanvaard als een van de hunnen, zonder complexen, en hij voelde zich blijkbaar gelukkig in dit eenvoudige leven, in volle natuur.

's Ochtends, bij het krieken van de dag kwam hij uit zijn hut, blootsvoets en met een paan om zich heen geslagen, zijn machette op zijn rechterschouder en zijn tas aan zijn zijde. Zoals de andere mannen van het dorp ging hij tot aan de rivier om zijn toilet te maken.

Daarna slenterde hij rustig door het bos, ging enkele strikken lichten, verschalkte een paar vissen en keerde naar zijn hutje terug met een kalebas vol verse palmwijn.

Hij vond er zijn gezellin terug, misschien waren het er wel meer dan een, die op de gemeenschappelijke grond enkele maniokknollen, wat bananen of inlandse groenten hadden geoogst. Misschien hadden ze ook een verdwaalde schildpad of slang op de kop kunnen tikken, die dan hun weg vonden naar de ketel waarin de dagelijkse kost werd gekookt.

Soms trok hij er ook op uit met zijn boog en pijlenkoker om een of ander klein wild buit te maken met de pijlen die hij zelf aangescherpt had.

Een tevreden man, zonder geschiedenis, die zijn eigen beschaving de rug toegekeerd had, vrij van zorgen over verkeershinder, knorrige chefs, onbetaalde facturen of zware belastingen, zonder de druk van een levensdoel, een gelukkig man...

De paters en de zusters van de nabije missieposten die de streek door en door kenden en ze vaak doorkruisten, spraken nooit over de man en maakten er ook nooit allusie op ; zij aanzagen hem blijkbaar als een schaap dat de kudde verlaten had.

Hij leefde als een eenvoudige dorpling, een gewoon lid van die kleine gemeenschap waarin hij helemaal geïntegreerd was. Hij sprak hun taal, plooide zich naar hun regels en gebruiken en vertrouwde zijn kwaaltjes toe aan de plaatselijke *muganga*.

's Avonds ging hij bij de mannen van de clan zitten en praatte met hen mee, wisselde mee de dagelijkse nieuwtjes uit.

Een gelukkig man, die een keuze gemaakt had.

*Hij was van nergens gekomen,
Daarheen is hij weergekeerd.*

Het drama was niet ver af.

Op een dag in augustus 1964 viel een gewapende bende de streek binnen. De krijgers beriepen zich op Pierre Mulele en beweerden dat zij een nieuwe orde wilden vestigen. Ze zaaiden terreur in het vreedzame dorp, ze namen de arme man gevangen en mishandelden hem.

Na een lijdensweg van meerdere dagen werd hij samen met enkele Congolese notabelen terechtgesteld voor het gebouw van het gewest Yahuma, in het bijzijn van de verbijsterde plaatselijke bevolking.

Wat kon hem ten laste worden gelegd ?

Hij oefende geen enkel gezag uit, hij was geen militair, geen politieman, geen rijke handelaar, geen rechter, zelfs geen notabele. Niets van dat alles, tenzij dat hij een blanke huid had...

Er is ons verteld dat hij het woord gevraagd had vooraleer door zijn beulen te worden gedood. Dat werd hem geweigerd : alleen de wapens hadden het terstond voor het zeggen.

De plaatselijke bevolking hield van hem en respecteerde hem. De mulelisten wisten wel dat indien hij had kunnen spreken in het ngandu, het plaatselijk dialect, hij bij het volk een reactie verwekt zou hebben waarover zij wellicht geen meester gebleven zouden zijn.

Hoe kon een jonge man het in zijn hoofd halen om zo zijn familie, zijn vrienden, zijn origines, zijn gewoonten achter zich te laten ?

Wat kan hem beziel hebben om zijn verleden uit zijn bewustzijn te schrappen en zichzelf naar het hartje van Afrika over te planten ?

Hij is naar Afrika gekomen, hij is er gelukkig geweest, hij is er gebleven.

Blijft er aan hem een herinnering over ?

Bij mijn weten geen enkele. Tenzij misschien een paar mulatten, die nu ook al een dagje ouder geworden zijn en die, moesten zij ooit gevonden worden, ons weinig zouden kunnen vertellen.

Ik alleen bewaar nog een vage herinnering aan zijn bestaan.

Nog een van die mysteries van de Afrikaanse bodem...

Antonio

De miabiboom
(Pentekening A. Melchior)

Congo Kitabu

Wij verwijzen naar ons vorige Nieuwsbrief (nr. 24), waarin wij u kennis lieten maken met de exuberante figuur van de agronoom en beschermer van de Pygmeeën, Jean-Pierre Hallet. Wij herinneren eraan dat hij de zoon was van de reus van de Afrikaanse schilderkunst, André Hallet. Het is opvallend dat hij in de Verenigde Staten meer bekendheid heeft verkregen dan bij ons. De stichter van het Pygmy Fund wordt er "A Giant of the Twentieth Century" genoemd.

Daarom vonden wij het interessant navraag te doen naar mensen die de man eventueel gekend zouden hebben. Zoals wij het hadden gehoopt, is onze oproep niet helemaal vergeefs geweest.

Met zijn rijzige gestalte (1,90 m.), steekt Jean-Pierre Hallet als een reus boven de kopjes van zijn geliefde Pygmeeën uit.

J.-P. Hallet heeft in de jaren van zijn loopbaan als agronoom nogal wat uiteenlopende gebieden in Midden-Afrika gezien : we vinden hem ondermeer terug in Maniëma, in Katanga, in Noord-Kivu (meer bepaald in het gewest Beni) en uiteraard in Ituri, waar zijn bekommernis om de Pygmeeën ontstaan is.

Niet helemaal onterecht is lezer Willy Alenus gestruikeld over een bladzijde uit zijn Congo-Kitabu, waar hij de onzalige idee had, zijn zegje te willen doen over de Belgische taalproblemen, een ingeving die iemand als hij, die in Leuven geboren was uit een Vlaamse moeder, beter aan zich voorbij had laten gaan.

Lezer Marc Van Trimptont schrijft over deze man, die een oude vriend blijkt te zijn, het volgende :

Jean-Pierre Hallet heb ik zeer goed gekend. In 1957-58 waren we burens in het onbeduidende plekje Mbau in het gewest Beni. Daar leefden toen vier blanken : pater Flavien Jans, een Luxemburger die overigens vrij vlot Nederlands praatte, Jean-Pierre met vrouw en twee kinderen en ikzelf, vrijgezel (tot 8 mei, datum van mijn huwelijk ter plaatse).

Jean-Pierre en ikzelf waren verplicht drie weken per maand "op stap" in ons werkgebied. Meer dan eens zijn we samen op verplaatsing geweest. We zorgden er wel voor de resterende week in Mbau te zijn. Dan speelden we 2 soms 3 keer per week kaart (Canasta) tot 2 uur in de morgen...

Ja, Jean-Pierre was het type van de doorsnee Franstalige en dus behept met een

superioriteitsgevoel zonder zich daar evenwel rekenschap van te geven. Hij sprak vlot Swahili maar kende geen "ménapien" zoals hij het Nederlands noemde. Toch kon ik het goed met hem stellen want hij zegde dit met een dosis humor. Hij was een creatieveling en levensgenieter die duidelijk een mooie van een lelijke negerin kon onderscheiden en dit ook vastlegde op 8 mm-film..., wat hem dan in conflict bracht met de pater, een streng katholiek maar voorbeeldig missionaris. Hij had een bijzonder lieve echtgenote. Nadat hij ontslag had genomen ben ik hem een paar keer gaan opzoeken in Kisenyi waar hij zijn zaak had.

Het is inderdaad zo dat J.-P. Hallet rond 1958 ontslag nam uit de koloniale administratie en zich is gaan vestigen in Kisenyi, waar hij een welvarende handel in etnische kunst op touw had weten te zetten.

In zijn succesboek "Congo Kitabu" beschrijft hij in welke homerische omstandigheden hij erin geslaagd is zijn hele hebben en houden via Kenya naar de Verenigde Staten te verschepen, waar hij zich – zoals in onze vorige aflevering al verteld – is gaan vestigen in Santa Monica (Californië).

Daar was het ook dat hij het Pygmy Fund in het leven riep, een initiatief dat in de USA bijzonder goed onthaald werd en waar zijn inspanningen ten bate van het Pygmeeënvolk hem een hele reeks eervolle onderscheidingen opleverden. Zelfs werd hij ooit ontvangen door President Dwight Eisenhower. Belangstellenden zullen nadere gegevens over deze periode in zijn leven kunnen vinden op het Internet.

Over dit Amerikaanse tijdperk ontvingen wij ook interessante informatie vanwege Marcel Schuer. Ziehier :

Ik dank u voor het artikel over Jean-Pierre Hallet in de Nieuwsbrief nr. 24 van Afrikagetuigenissen.

Ik heb onrechtstreeks met Jean-Pierre kennis gemaakt. In 1996 stierf mijn vriend-kunstenaar 'Douglas' (zie mijn boek 'Van Congo naar andere Werelden- blz.79 en 95-98) te Sparta - Peloponnesos- Griekenland, waar ikzelf 12 jaar woonde. In zijn papieren vond ik het adres van J.P. Hallet en zijn bijdragen aan het Pygmy Fund.

Ik heb deze hulp aan het waarschijnlijk oudste mensenras overgenomen en heb jarenlang, schriftelijke en telefonische contacten met Jean-Pierre onderhouden, tot enkele dagen voor zijn overlijden, op 1 januari 2004, in verband met vertalingen van zijn geschriften.

Ik kan getuigen dat deze REUS, tot op het einde, blijf gaf van een onverwoestbaar optimisme, zoals heel zijn leven geweest was. Hij zei dat zijn *'bloed ergens lekte, maar dat de dokters niet vonden waar'*.

Na zijn overlijden heb ik nog contact gehad met zijn oudere broer André, die in Wallonië woonde en die me Jean-Pierre's boeken te lezen gaf, evenals een kunstboek over de werken van hun vader, die 'le peintre du Congo' genoemd werd en die o.a. prachtige schilderijen voor koningin Elisabeth gemaakt heeft.

Weet u dat Jean-Pierre Hallet bekend was in het Witte Huis en geëerd werd door een andere reus : Dwight Eisenhower ?

Sindsdien heb ik niets meer van het Pygmy Fund gehoord.

Een lekkere maaltijd

Om deze kroniek over de merkwaardige figuur van Jean-Pierre Hallet (misschien voorlopig) af te sluiten, pikten wij uit zijn boek "Congo Kitabu", enigszins ingekort, het navolgende smeuge verhaal :

Wij schrijven de jaren 1950 wanneer de jonge agronoom Jean-Pierre Hallet, pas aangewezen voor het gewest Shabunda (Maniëma), opdracht krijgt het plaatselijke binnenland te gaan verkennen. Meer bepaald wou zijn gewestbeheerder laten uitmaken of er geen geheime

sekten meer actief waren die zich nog barbaarse praktijken veroorloofden. Zo kwam hij op een dag terecht in een kampement waar een tiental jongens onder de hoede van twee oude vrouwen in afzondering werden gehouden ter voorbereiding op hun besnijdenis.

Over de plaats hing een lekkere geur van vlees dat in een aarden pot op een vuurtje werd klaargemaakt. Daar Jean-Pierre van de hele dag nog niet gegeten had, kwam het water hem in de mond en liet hij zich niet pramen om mee aan te zitten en van deze onverwachte lekkernij te profiteren. Op zijn vraag wat voor vlees hem daar op een bananenblad voorgeschoteld werd, kreeg hij meesmuilend tot antwoord dat het "*ngungu*" was, (schubdier, beter bekend als pangolin). Het waren grote stukken van onregelmatige vorm, bijzonder mals en zonder beenderen. Het leek goed op kalfsvlees of speenvarken, maar veel fijner van smaak. Toch wel een uitzonderlijk grote pangolin, vond hij. Ja, maar het zijn er twee, kreeg hij tot antwoord.

Lekker verzadigd, beleefde hij een rustige avond. Toevallig kwam hij aan de praat met een van de jonge kandidaten voor de komende besnijdenis, met de bedoeling een en ander te weten te komen over de rites die daarbij te pas zouden komen. Het was een klein mager ventje van een twaalf jaar, zichtbaar lijdend aan een tekort aan proteïnes. Misschien niet erg snugger maar toch behoorlijk ingelicht over de gang van zaken, vertelde hij :

- Juist voor de besnijdenis krijgen we *mududawa* te drinken. Dat is *malafu* (palmwijn) gemengd met *majivu ya mutu* (as van menselijk gebeente). Het gebeente van een jongen is daarvoor het best, maar ditmaal is het van een vrouw.

- Hoe weet jij dat ?

- Twee dagen geleden heeft een man in een naburig dorp zijn vrouw verjaagd omdat ze geen kinderen kon krijgen. Ze is gek geworden en in de brousse gevlucht. Daar heeft mijn oom haar gevonden en haar de keel overgesneden. Ze heeft zelfs geen weerstand geboden.

- Heeft je oom dat gedaan ?

- Ze zou ik elk geval gestorven zijn, *Bwana*. Dan heeft hij haar op zijn schouders genomen en naar hier gebracht. Wij hebben het vlees van de beenderen gesneden en deze verbrand, samen met de ingewanden en de hersenen tot er alleen witte as overbleef. Dan hebben wij de as in een speciaal korfje gelegd en mijn oom heeft dat naar het dorp weggebracht. Op de dag van de besnijdenis zal de tovenaars de as met de palmwijn vermengen.

- En wat hebben jullie met het vlees gedaan ?

- Dat wat iedereen daarmee doet natuurlijk, antwoordde hij, en hij wees naar de zwarte kookpot. Je hebt er ook van gegeten.

Meteen gaf hij zich er rekenschap van dat hij zijn mond voorbijgepraat had en hij keek de blanke met een ontzet gezicht aan.

Tot zijn verwondering werd J.-P. Hallet niet aangegrepen door een gevoel van afschuw bij de gedachte dat het vlees in zijn maag geen pangolin was maar echt mensenvlees. Zijn gedachten gingen eerder naar de ongelukkige vrouw die koudweg van kant was gemaakt alsof het een of ander stuk wild of een vogel was geweest.

De angst van de jongen maakte zich meester van de hele groep, toen die vernam dat hun geheime bedoening verklapt was. Zij waren ervan overtuigd dat de *muzungu* een proces-verbaal zou opstellen, wat hen lange maanden gevangenisstraf zou opleveren.

Wat zij natuurlijk niet wisten is dat die blanke man al heel wat gestudeerd had en goed vertrouwd was met het fenomeen kannibalisme, waarvan hem geleerd was dat het endemisch in zwart Afrika verspreid was, net zoals in tal van andere exotische gebieden. En wat zij ook niet wisten is dat hij een bijzonder onafhankelijke geest was die het zich durfde veroorloven zijn persoonlijke overtuiging boven de wet van de koloniale overheid te stellen. Hij besloot dus de zaak blauw-blauw te laten en beperkte zich tot een poging om die mensen aan het verstand te brengen hoe verkeerd zij wel gehandeld hadden. Uiteraard is het een terechte vraag of dit in de gegeven omstandigheden een verantwoorde beslissing was, maar vandaag, zestig jaar later, is het wel te laat geworden om hierover nog de staf te breken...

Guido Bosteels

Op de boekentafel :

Roland Duyck : *De rode aarde die blijvend aan je hart kleeft.*

Een nieuw en origineel Congoboek is pas van de pers gekomen. Wij kennen de auteur, Roland Duyck, al langer dan vandaag, en dat zal ook wel zo zijn voor een groot aantal van onze leden. Roland is de zoon van Raymond Duyck, de Oostendse visserskapitein die een pioniersrol heeft gespeeld bij het opstarten van de zeevisserij in Belgisch-Congo in de jaren '50.

Roland heeft de grote verdienste sinds jaar en dag tijd noch moeite te hebben gespaard om het succesrijke avontuur van PEMARCO (Pêcheries maritimes du Congo) in het licht te stellen en daarmee ook een piëteitsvolle hulde te brengen aan zijn vader, die trouwens op Afrikaanse bodem overleden is bij het vervullen van zijn taak.

Afrikagetuigenissen prijst zich gelukkig een bijdrage te hebben kunnen leveren tot de inspanningen van Roland, ondermeer door het realiseren van de film "Pioniers naar tropische waters".

Maar zoals de titel van zijn boek het aantoont, is het niet enkel de zee die Roland Duyck tot in zijn ziel gemerkt heeft, maar ook de rode aarde die hij als jongeman heeft leren kennen en die hem zo min als ons allemaal nog ooit loslaat. Die gehechtheid aan land en volk in Congo heeft hem er vorig jaar toe aangezet zich in het avontuur van een Congoreis te storten. De herinneringen aan zijn jeugdjaren heeft hij dus kunnen toetsen aan de vaststellingen die hij in het hedendaagse Congo heeft kunnen doen, dit alles in een historisch perspectief geplaatst.

In een bondig Ten Geleide looft *emeritus* prof. dr. Johan Hoornaert dit overzichtswerk, waarin de auteur zowel de geschiedenis van Congo als zijn jeugherinneringen en zijn vaststellingen tijdens zijn recente reis verwerkt heeft. Hij prijst zijn genuanceerde commentaren en zijn lof voor al wie zich voor Congo en de Congolese mens blijft inzetten.

Van zijn kant spreekt Pater Van Meirhaeghe (Scheut) zijn waardering uit voor de manier waarop Roland recht voor de vuist zijn mening zegt over de koloniale tijd en de desastreuze toestanden die hij er de dag van vandaag ervaren heeft.

Een paar korte fragmenten uit het boek :

Een missionaris spreekt (pater Marcel Van Meirhaeghe):

Een missionaris moest van alle markten thuis zijn, hij was niet alleen zieltjesredder maar ook actief op heel wat terreinen die niet direct met apostolaatswerk te maken hadden, zoals geneeskunde en gezondheidszorg, kerken- en kloosterbouw, irrigatie en wegenwerken, tropische landbouw, techniek en timmerwerk. Wat vooral belangrijk was is een gezonde dosis nuchter verstand en relativiseringsvermogen. Vele missionarissen waren echte diplomaten ; hun taak bestond erin het goede bij de inlanders tot volle bloei te laten komen, het kwade in hun cultuur zoals de veelwijverij niet drastisch te veroordelen maar hen te helpen inzien dat het ook anders kon. Wat de zwarten zelfs als kwaad aanzagen mochten ze wel streng bestrijden...

Een stukje uit het leven van een planter:

Na een jaar cursus en een zwaar eindexamen was het zover, met mijn vrouw en kinderen mocht ik vertrekken naar wat voor mij althans het paradijs leek, het gewest Masisi in Noord-Kivu. De rivier Kihimba bevoeide deze grond, 120 hectaren werden ons toegewezen. De grond kon je verwerven met een lening, je betaalde jaarlijks een huur tot

alles afbetaald was. Ik zie me nog ter plaatse aankomen met mijn bestelwagentje, gekocht met geleend geld, een vracht hout om een huis te bouwen, een geweer, jerrycan en wat kampeergerief en noodrantsoenen. Er was daar niets, we waren volledig op onszelf aangewezen. De dichtste buur woonde op 10 km. en Goma lag 120 km. verder. De wegen ernaar toe waren een ware lijdensweg, het duurde ruim een halve dag om daar te geraken. Het toegewezen gebied was zuiver brousse aan de rand van het oerwoud gelegen...

Het definitief vertrek van Maarschalk Mobutu vlak voor de inname van Kinshasa door de kadogo's van Laurent Kabila. (Uit een vertrouwelijk document)

"In de residentie van Mobutu in het militair kamp Tshatski speelden zich de laatste uren van Mobutu af, vooraleer hij definitief Zaïre zou verlaten. Generaal Mahele wilde ten alle prijs een onnodig bloedbad vermijden te Kinshasa en dwong erop aan bij Mobutu het land te verlaten, dit ten koste van zijn eigen leven. Een beperkt aantal personaliteiten waaronder Mahele waren opgekomen om afscheid te nemen van Mobutu. Een stevige handdruk bezegelde het afscheid. Mobutu en Mahele keken elkaar recht in de ogen en drukten elkaar de rechterhand. Mahele legde er zijn linkerhand bovenop als teken van diep respect en dankbaarheid en zegde tegen Mobutu: "Goede vlucht, maarschalk". Mobutu antwoordde: "Veel geluk."

Weinige minuten later vloog het presidentieel vliegtuig Lisala boven Kinshasa en koos Mobutu voor de verbanning. Enkele uren later werd generaal Mahele door de naaste omgeving van Mobutu vermoord. Hij had zijn opperbevelhebber verraden...

De winkelprijs van het boek zal 26,95 € bedragen, maar de auteur is bereid zijn werk ter beschikking van onze leden te stellen tegen de gunstprijs van 20 €. Indien mogelijk kan hij het aan huis bestellen. Ingeval van verzending langs de post, wordt 5 € deelname in de verzendingskosten aangerekend.

Adresgegevens : Roland Duyck, Minister De Taeyestraat 16, 8550 Zwevegem.

Telefoon : 056 75 78 94 - e-mail : roland.duyck@telenet.be

Bankrekening : 285-0451513-07

De renovatie van het Afrikamuseum te Tervuren

Wij beginnen nu klaar te zien in de vernieuwingsplannen van het KMMA te Tervuren. Sedert 23 september is de laatste tentoonstelling voor het begin van de renovatiewerken opengestaan onder de titel "Uncensored". Vooraleer dit stuk van onze nationale geschiedenis verdwijnt, biedt deze tentoonstelling de mogelijkheid om een kijkje te werpen achter de schermen en meer bepaald in de kelders van deze eerbiedwaardige instelling. De bezoeker wordt dus meegenomen langs een

parcours doorheen het museum en zijn ondergrond. Met behulp van een audiogids kan de bezoeker kennis nemen van heel wat vreemde en onbekende verhalen in verband met het verleden van de instelling.

Opgezette Congolezen ?

Van vreemde verhalen gesproken : toen directeur Gryseels in 2001 aantrad, werd hem de vraag voor de voeten geworpen of het waar was dat er in de verzamelingen ook opgezette Congolezen te vinden waren. Men is dan de kelders ondersteboven gaan keren om uitsluitsel te krijgen over die vraag. Onder de vele duizenden aanwezige items werden uiteindelijk twee mummies gevonden. Dat waren dus geen menselijke lichamen die zoals dieren opgevuld waren maar lichamen die op natuurlijke wijze gemummifieerd waren. Zij zouden afkomstig zijn uit een grot in Kivu en in de jaren '30 naar Tervuren overgebracht voor studiedoeleinden. Er is al gedacht aan de mogelijkheid om die twee mummies naar Congo terug te sturen maar niemand weet waar men ermee terecht zou kunnen. Zij worden uiteraard niet tentoongesteld, maar er is wel ergens in de kelders een foto te zien van de scan-opnamen die naar aanleiding van wetenschappelijk onderzoek aan de Universiteit van Leuven werden uitgevoerd.

De voornoemde tentoonstelling blijft geopend tot in juli 2012. Dan gaat het museum onverbiddelijk voor drie jaar dicht. Volgens de oorspronkelijke plannen zouden de werken in fasen verlopen, maar op die manier zouden de werken zeven jaar hebben aangesleept. Dan maar liever de korte pijn !

Sommige museumstukken zullen wellicht wel te zien zijn in enkele andere musea rond Brussel en het is ook niet uitgesloten dat een of andere kortlopende tentoonstelling op touw wordt gezet in het park van Tervuren.

Dokter Denis Mukwege, laureaat van de Internationale Prijs Koning Boudewijn

Denis Mukwege is de zoon van een protestantse zendeling. Na zijn lager en middelbaar onderwijs in Bukavu studeerde hij geneeskunde aan de Unikin in Kinshasa en de Universiteit van Bujumbura. Gediplomeerd in 1983, krijgt hij in 1984 de gelegenheid om zich te specialiseren in gynecologie aan de Universiteit van Angers (Frankrijk). Hoewel hij er een goed betaalde betrekking aangeboden krijgt, verkiest hij naar zijn geboortestreek Kivu terug te keren, waar hij directeur wordt van het hospitaal van Lemera. Ondanks zijn miserabele salariëring is hij er gelukkig want hij slaagt erin talloze steriele vrouwen de vreugde van het moederschap te verschaffen.

In 1996 maakt de eerste zogenaamde “bevrijdingsoorlog” een einde aan deze gelukkige periode. Het hospitaal wordt verwoest, verschillende verplegers en zieken worden vermoord en dr. Mukwege ontsnapt zelf ternauwernood aan de dood. Hij moet naar Nairobi vluchten maar keert zo spoedig mogelijk naar zijn land terug, waar hij er met de hulp van een Zweedse caritatieve instelling in slaagt het hospitaal van Panzi, in de omgeving van Bukavu op te richten. Daar wordt hij geconfronteerd met de gruwelijke seksuele geweldpleging waarvan ontelbare vrouwen het slachtoffer zijn. Hij geeft de wereld kennis van de barbaarse praktijken die zovele vrouwen in de streek moeten ondergaan. Verkrachting wordt er als een oorlogswapen gebruikt om een terreurbewind te doen heersen. In medisch opzicht wordt dr. Mukwege weldra erkend als een onbetwiste autoriteit in de behandeling van fistules.

De behandeling van de slachtoffers van geweldpleging in het hospitaal van Panzi is globaal : zij bekommert zich tezelfdertijd om de medische, psychologische en sociale gevolgen van de ondergane trauma's. Tijdens de laatste tien jaar heeft dr. Mukwege met zijn team meer dan 30.000 slachtoffers in behandeling genomen.

Zijn verdiensten vinden al spoedig ruime erkenning in Europa en Amerika en een ware prijzenregen valt hem ten deel : doctoraat honoris causa aan de universiteit van Umea (Zweden), een erepenning van de Universiteit van Michigan, de prijs Olof Palme, de prijs van de Rechten van de Mens van de UNO, enz.

Wat België betreft, vielen hem in 2011 al drie prijzen ten deel : de prijs Jean Rey, de vredesprijs van de stad Ieper (die zal worden overhandigd in november van dit jaar) en in mei was er de Internationale Prijs Koning Boudewijn voor de Ontwikkeling 2010/2011.

Peter Piot, directeur van de Koning Boudewijnstichting noemde dr. Mukwege een van de grootste humanisten in Afrika. Door zijn toewijding en zijn inzet voor deze zaak van elementaire gerechtigheid verdient hij beslist deze prijs. Deze werd op het koninklijk Paleis uitgereikt door Koning Albert II. Aan deze prijs is een geldsom van 150.000 € verbonden en hij opent meteen ook de weg naar de grootste internationale instellingen : de Wereldbank, de Verenigde Naties en de Europese Unie.

Het dankwoord van de laureaat strekt tot bezinning :

“Het is een voorrecht en een eer voor mij de Internationale Prijs Koning Boudewijn voor de Ontwikkeling in ontvangst te mogen nemen. Maar bovenal dank ik u omdat mij hier de gelegenheid wordt geboden de nadruk te leggen op de dringende behoefte om op te treden ten bate van de vrouwen in de Democratische Republiek Congo. Wij kunnen niet passief blijven tegenover zulk een zwaar onrecht, want vrouwen vernietigen is het leven vernietigen”.

Onze neushoorns belaagd

Het is een vanouds bekend probleem dat de rinoceros het mikpunt is van een ongebreidelde stroperij, alleen maar door het feit dat de Aziaten het in hun hoofd hebben gehaald dat de stof waaruit de hoorn van deze bedreigde diersoort samengesteld is, een bron van potentie zou zijn. Dit geloof volstaat om zo'n hoorn een handelswaarde van 100.000 tot 200.000 euro mee te geven.

Alleen al in de maand augustus van dit jaar werden in Zuid-Afrika 218 neushoorns gestroopt, tegen 333 voor het hele jaar 2010. De bekoring die opgewekt wordt door deze waanzinnige waardering van de hoorn, heeft nu tot gevolg dat de jacht op deze trofeeën overgewaaid is naar Europa, waar reeds verschillende museumcollecties het slachtoffer werden van gangsterpraktijken. De eerste acht maanden van dit jaar alleen al, werden een dertigtal zulke hoorns in Europa gestolen.

In België was het Koninklijk Museum voor Natuurwetenschappen het eerste slachtoffer. Kort daarop haalde het Musée africain van Namen, dat anders een rustig bestaan leidt, het voorpaginanieuws toen het op zijn beurt het slachtoffer werd van zo'n diefstal. Wel

bijzonder pijnlijk voor deze bescheiden instelling, waar een groepje bejaarde vrijwilligers zijn beste krachten besteedt om de zaak in stand te houden. Terwijl een paar handlangers de enige aanwezige verantwoordelijke aan het lijntje hielden, is de dief er met de buit vandoor gegaan. Gelukkig mislukt het misdadig opzet ook wel eens, zoals in het Zoölogisch Museum van Luik en bij een particuliere verzamelaar in Spa.

Het kon dan ook niet anders dan dat de rijke verzamelingen van het Afrikamuseum te Tervuren in het vizier kwamen van op megawinst beluste dieven. Al vroeg werden voorzorgsmaatregelen beraamd. Uit de aldus geregistreerde camerabeelden bleek na enige tijd dat bepaalde lieden een verdachte interesse vertoonden voor de tentoongestelde opgezette dieren en dat hun profiel gelijkenissen vertoonde met een eerder gesignaleerde dievenbende. Volgens Directeur Gryseels is een bende vanuit Ierland aan het werk, die gebruik maakt van handlangers uit Oost-Europa. Daar een overval dreigde, werden de drie aanwezige hoorns ijlings weggenomen en definitief in veiligheid gebracht. Daarmee staan de opgezette dieren er nogal bekaaid bij, maar geen zorg, het Museum heeft imitatie-hoorns besteld die eerlang de kostbare originelen zullen komen vervangen.

Scènes uit het dagelijkse leven

Dagboeknotities van René Puttemans tijdens zijn verblijf in Leopoldstad

30 augustus 1951. Nestor moet voortdurend naar de cité om zijn papieren in orde te laten brengen. Vanmorgen is hij teruggekomen met een doktersbriefje vol geheimzinnige formules. Dat ruikt vies. Inderdaad, Albert (dat is de hoofdboy) vertrouwt mij toe dat Nestor een vuile ziekte opgedaan heeft, in zijn buik, maar dan wel heel onderaan in zijn buik. Mijn vrouw Ghislaine is vol afgrijzen. Ook Albert wordt ondervraagd, maar hij houdt staande dat hij van zulke zaken vrij is. In de Belge zijn er vele, mingi mingi, zwarten die zulke ziekte hebben. Tot zelfs de "bwana na classe". En in de brousse ? Daar bestaat dat niet. Dus weer een uitwerksel van de "syphilisation"...

De dokter is gekomen voor Ghislaine die heel zwakjes te bed ligt. Ik toon hem het briefje. Welja, zegt hij, "*Cela arrive dans les meilleures familles*". Voor de kinderen is er geen gevaar mee gemoeid als hij op tijd zijn handen wast. Maar voor Ghis blijft hij een steen des aanstoets. Ze heeft Nestor verboden voortaan zijn kleren in onze wasbak te wassen, vanwege het besmettingsgevaar. En Nestor neemt ons dat kwalijk. Hij vertelt mij alles, 's middags bij het dessert. "*Madame n'a plus besoin de moi*", klaagt hij. En ik mag de zaak weer opknappen. Ghis is vol argwaan als ik vergoelijkend over het geval spreek en het heb over "vergeef ons onze zonden". Het scheelt niet veel of ze stuurt mij zelf naar het onderzoek !

3 november 1951. Nestor is gek geworden. Hij kloeg al een hele tijd over hoofdpijn en ging naar de dokter die hem atebrine voorgeschreven had. 's Morgens stond hij te krakelen met Albert en toen we vroegen wat er aan de hand was, bleek dat Albert niet wist waarom hij zich aan het opwinden was. Ghislaine vroeg of hij zijn atebrine al genomen had. Nee ? "Wel, ga een glas water halen in de keuken." ? Nee, antwoordt Nestor, ga zelf. In de keuken is het slecht voor mij. Hij neemt zijn atebrine en mompelt : "*Mondele ejali Jambi*", de blanke is God ! Hij slaat zich voor het hoofd met profijtige kloppekes en zegt met een spijtige mond: "mayele !" en schudt het hoofd. *Ya mayele !* Hij beseft heel goed dat er iets niet pluis is in zijn hoofd. Wij laten hem naar huis gaan zeggen hem terug te komen als het betert.

Twee dagen blijft hij weg en dan, om negen uur 's avonds, wordt er aan de deur geklopt met haastige trommelende handen. Nestor ziet mij door het muskietengaas en toch klopt hij voort. Ik laat hem binnen. Hij is als een opgejaagd dier, onrustig, hij voelt dat er iets opkomt. Hij is voorzeker op de dool geraakt. De honderd frank die wij hem gegeven hadden is hij kwijt. Hij zegt dat hij er een schone teljoor mee gekocht heeft. Wil hij eten ? Ja ! De meester bedient de knecht. Ik zal hem naar het hospitaal brengen met de auto. De zusters beloven hem te verzorgen. Hij toont een paar briefjes die hij bij zich heeft. Ze zitten in een schunnig boekje dat hij ergens gevonden heeft.

Een voorschrift van de dokter spreekt van “névrite psychique causée par atebrine”. Er is niets mee aan te vangen. Hij zal in het hospitaal blijven.

Twee dagen nadien, weer 's avonds, komt een hele troep zwarten met een spookachtige stormlantaarn de trappen van de barza op. Ze weten te vertellen dat Nestor uit het hospitaal naar huis teruggekeerd is. Daar moet hij een crisis gekregen hebben want de politiecommissaris is hem komen ophalen en die heeft hem naar Leo II gevoerd. Ik rijd naar de aangeduide plaats. De wachter vertelt me dat Nestor woest is en in het cachot moet zitten. Ik mag er niet bij want de zusters zijn weg. Die zijn er van 7 uur 's ochtends tot 16 uur. De krankzinnigen zitten in gebouwen omgeven door een hoge, van pieken voorziene omheining. Een zware ijzeren traliepoort geeft toegang tot een sluis waar de wachters vertoeven.

Vandaag ben ik teruggekeerd. De wachter roept de zuster. Ja, ze kent Efa Nestor. Hij is niet zoet, zegt ze. Hij verscheurt al zijn kleren en loopt naakt rond. Ze kan hem toch niet bestendig nieuwe kleren bezorgen. Ondertussen deelt de zuster sigaretten uit aan de mannen die voorbij trekken met een bord visbrij. Nestor wordt geroepen. Hij herkent mij terstond. Hij heeft alleen een blauwlinnen doek rond de lenden dat met een touw vastgebonden is. Op zijn arm en zijn rug heeft hij afgrijselijke wonden. Wat is dat, vraagt de zuster. Ze hebben mij gebeten, antwoordt hij gelaten. Ik kan mijn ogen niet afhouden van de deerniswekkende rauw-rode strepen in zijn zwarte huid. Hij heeft ook geen deken meer. Wel, zegt de zuster, ge moet het maar zoeken, ge hebt niets anders te doen. Ja, - ze wendt zich tot mij - wat wilt ge, er zijn er hier tweehonderd.

Ik wil graag een ander deken kopen voor hem. Nee, nee, hij moet het maar zoeken, zegt ze. Nestor vraagt naar Marc, mijn zoontje. Wat wil je dat ik hem zeg, dat hij maar rustig moet blijven en dat het dan wel gauw betert. De ijzeren poort klappt dicht. Ik roep nog door de tralies : “Au revoir, Nestor !”

Ik heb de dokter ontmoet : het is nutteloos nog kosten aan uw boy te besteden, ge kunt er een kruisje over maken, “*C'est un syphilitique mental*”.

Nu, zovele jaren later, als ik kleinerende of afbrekende uitlatingen over de missionarissen hoor, dan zie ik voor mijn ogen weer die kloosterzuster in die hel... (*René Puttemans*)

LIDMAATSCHAPSBIJDRAGEN

Wij danken de hierna vermelde leden die zo vriendelijk waren alsnog hun bijdrage voor het lopende jaar over te maken.

De h. & mevr. Beyls-Schelstraete, Geluveld
De h. A. Breckx, Knokke
Dr; & mevr. A. Buytaert, Sint-Niklaas
De h. Louis De Clerck, Eigenbrakel
De h. Palmer Delarue, Brasschaat
Mevr. H. De Maeseneire, Zaventem
Mevr. I. De Schrijver, Silly
De h. & mevr. Devriendt-De Vos, Assebroek
De h. en mevr. L. De Zutter, Roeselare
De h. W. Franchet, Koksijde
Dr. A. Gabriëls, Aalst
De h. & mevr. Gevaerts-Scheuermann, Wintershoven
De h. J. Ghyoot, Kortrijk
De h. en mevr. Cl. Heeren, Kessel-Lo (1)
De h. Erik Kennes, Kinshasa
De h. & mevr. Laleman-Claeys, Oostende
De h. P. Lelièvre-Damit, Tervuren
De h. Maurice Lenain, Oudergem
De h. Mertens, Geel
De h. & mevr. Paelinck-Agten, Hasselt
De h. Noël Pye, Torhout
Mevr. M. Torfs, Keerbergen
De h. Georges Van Hove, Borgerhout
De h. Peter Verlinden, Kortenberg

De h. M. Vlassenroot, Oostende
Eerw. Zusters H. Vincentius, Deftinge

(1) Met speciale dank voor hun verdubbelde bijdrage.

In memoriam

Bij het ter perse gaan bereikt ons het bericht dat ons trouw lid, mevrouw Patricia (Patsy) Claes (Sint-Truiden) overleden is. Mevrouw Claes was in 1949 in Bukavu geboren.

Wij betuigen aan haar zus, mevrouw Puck Claes, en aan de familie onze innige deelneming in de rouw die hen treft.

Onze vorige nieuwsbrieven

De huidige Nieuwsbrief is dus een beetje een jubileumnummer want hij draagt het nr. 25 in de rij. Van de vorige nummers is nog een beperkte voorraad beschikbaar. Leden die eventueel een leemte in hun verzameling wensen aan te vullen, kunnen de ontbrekende nummers op het onderstaande adres bestellen.

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Hollandsvin 4, 3120 Tremelo

Correspondentieadres : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

(g.bosteels@skynet.be)

Jaarlijkse ledenbijdrage : 25 €. Bankrekening : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt

(Verzameling Jozef Schelfhout, Marke)